

Діалектичний метод (альтернатива генетичному) не задовольняє Є. Спекторського, адже визначення понять в їхній ізолюваності від світу тяжіють до софістики і риторики [Див. 2, с. 8]. Наукова проблема суспільства, зауважує мислитель, «...не может быть решена исключительно диалектическим путем. Если мы хотим изучить общество, то, значит, мы предполагаем наличие соответствующего объекта в реальной жизни» [2, с. 9], тож повинні генетично прослідкувати реальні зміни у розумінні цього предмета.

Отже, на переконання Є. Спекторського, наука повинна постійно рефлексувати над власними термінами, шукати якомога точніші та універсальніші мовні засоби, відмінні від тих, якими ми звикли послуговуватись у повсякденні. Одним із інструментів такої рефлексії є семантика, яка особливо необхідна для суспільних наук, де абстрактні поняття слід використовувати, враховуючи їхню історію.

Література:

1) Спекторский Е. В. Энциклопедия экономических, юридических и политических наук. Курс лекций. 1903. Стеклограф. - Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Ф.43. Спр.10. 516 арк.

2) Спекторский Е. В. Понятие общества в античном мире: Этюд по семантике обществоведения. Варшава, 1911. – 27 с.

Гайдегер і перемога метафізики

Володимир Терещенко

Київський національний економічний університет імені Вади-
ма Гетьмана (Київ)

«Остаточне з'ясування» Гайдегерових стосунків із мовою та зі словом, як видається, має місце у двотомнику «Ніцше» і виглядає так: «[М]ислитель ніколи сам не може вимовити те, що йому найглибшим чином властиве. Воно має залишатися невисловленим, тому що вираз одержує своє визначення від невідповідного... Історичність мислителя, яка, власне, має на увазі не його, а буття, визначається його відпочатковою вірністю своїй внутрішній межі.

Не знати її – і не знати завдяки близькості невисловленого невідповідного – це таємний дар буття тим небагатьом, хто покликаний на стежку думки» [Хайдеггер 2007, с. 428]. Отож, слово – про суще, мовчання – про буття: притаманна мислителеві скерованість до буття кульмінує не у висловлюванні, а у невимовній саморозвідненості цього останнього, слово ж виявляється не стільки еманациєю/розгущенням його істини, скільки згасанням її. Істина буття «догорає» у слові з його двоїстою (між-ною) природою.

Гайдеггера думка суголосна довічно притаманному філософії (принаймні, як стверджує Аристотель у історико-філософському вступі до «Метафізики») прагненню до самопідставного, самопримусового, самовиявленого, того що витікало би не з «припущення», а було би беззасновковим, непередпокладеним (Платон) началом.

Однак у такому прагненні присутня зрозуміла небезпека для теорії: За присутності саморозвідненого, слово може бути витлумачене лише як засіб ухилення від істини, її приховування чи маскуванню. *Αρχὴ ἀνυπόθετος* – цілковито відверте, не має внутрішньої та зовнішньої сторін, не покладається будь-якими засновками, і коли мислиться множинним (як у випадку платонових ідей), різниться від інших безначальних начал не рисою чи стороною, а собою самим. Слову тут немає за що «зачепитися», немає чого взяти чи перейняти у себе, воно хибить стосовно начала, втрачає зміст, що виправдовує його існування.

Зауважимо парадоксальний збіг. Як знаємо, Платон говорить, що немає правди про небуття: *μη σκοπῶμεν τὴν ὀρθολογίαν περὶ τὸ μη ὄν* (Plat. Soph. 239b). Однак і начала виявляються рівно невимовними: «ті первоначала, з яких складаємося ми і все інше, не підлягають поясненню. Кожне з них саме по собі можна лише назвати, але додати до цього щось – що воно є чи що його немає – неможливо. Оскільки в такому випадку йому би призналося би якесь буття чи небуття, а тут не можна привносити нічого, оскільки висловлюються лише про нього» [Платон 2007, с. 314]. Наголосимо: навіть «буття» не здатне виступити тут родовим визначенням.

У Аристотеля предметом філософії стало «суще як таке, а також те, що йому властиве саме по собі» [Аристотель 1976, с. 119], відносно якого теоретичне зусилля так само з'ясовує свою неспроможність – визначення «сущого» виявляється настільки широким, що поглинає також і його власну протилежність: «чому ми і про не-суще кажемо, що воно є не суще» [Там само, с. 120], каже Аристотель, встановлюючи у такий спосіб дві обставини: а) ми не

можемо в жоден спосіб, зокрема й своїм теоретичним зусиллям, опитинися за межами сущого; б) єдиним адекватним виразом його виявляється «усе» (τὸ πᾶν), щось, на що ми можемо вказати «ось –», щось, що виступає нескінченним довліллям, котре маркується будь-якою виведеною в ньому предметністю, але яке не збирається докупити, не охоплюється жодним словом чи виразом.

У світлі сказаного – висновок, що видається очевидним, – Гайдегер «занадто серйозно» сприйняв те, до чого слід було поставитися з «делікатним розумінням ситуації» – не зауваживши обставини, що філософські побудови часто не витримують застосування по відношенню до себе віднайдених ними принципів без того, щоби не втратити бодай якоїсь внутрішньої виправданості.

Утім, існує й більш прийнятне рішення – «між Гадамером і Гуссерлем», при якому аподиктичність (визначеність виключно логічною необхідністю) суб'єкта перерахується як конституювання дискурсом гаранта його (дискурсу) когерентності.

Вибір, перед яким ми завжди стоїмо – між філософією, що базується на припущенні, а тому виявляється метафізикою, та філософією, що будує себе при самочинному, – щоправда така з необхідністю набуває характеру терапії, корекції, релігійного послууху, але припиняє бути теорією.

Література:

- 1) Аристотель. Сочинения в четырех томах. Т.1 – М.: Мысль, 1976.
- 2) Платон. Сочинения в четырех томах. Т. 2 – Санкт-Петербург: Изд-во С.-Петерб. ун-та; «Изд-во Олега Абышко», 2007.
- 3) Хайдеггер М. Ницше. Т.2 – Санкт-Петербург: Владимир Даль, 2007.

Интерпретации, говорящие за Гегеля: жизнеспособность классики и «настоящий Гегель» (Гегель и XX век)

Юлия Терещенко

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина (Харьков)

Интерпретационная культура и Г. В. Ф. Гегель – феномены неразлучные, их неразлучность связана не только с дерзостью попыток помыслить возможность представления лучшего варианта понимания